ANTROJI DALIS

DRAUGAS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1992 m. rugsėjo mėn. 19 d. / September 19, 1992 Nr. 184(33)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kai tampi idiotu

Jausmingo pokalbio metu subtili asmenybė staiga tave pavadina idiotu. Įsižeidi. Tvardydamas pyktį, šneki suktas nesąmones. Bet kuria kaina nori įrodyti savo neklaidingumą, nors puikiai žinai, kad išmintimi niekad nepasižymėjai.

Ak, tas šventas neklaidingumas. Anatole France yra pasakęs: neklaidingi žmonės yra baisūs; jiems nieko negalima prikišti.

Šitokių „tobulų pabaisų" mūsų planetoje yra ganėtinai. Mes kažkaip užmirštame, kad esame besivystantys gamtos tvariniai, dar vis su ydomis. Nuolatinis virsmas yra mūsų buvimo pagrindas. Deja, besaikis troškimas nuolat išsiveržti iš esamos padėties, kartais nuveda į pragaištingas kertes. Klysti yra žmogiška. Anot rašytojos Zitos Čepaitės, kvailių rojus visada arčiau žemės.

* * *

Vėliau pagalvoji: o kas čia blogo, jei kitų akyse esi pajuokos ar paniekos vertas idiotas. Jei jie taip mano, tegul sau mano. Manymas ir galvojimas juk skiriasi. Galvojimas yra susijęs su mąstymu, taigi su tiesos ieškojimu. Gi manymas srūva iš emocijų bei nuotaikų virdulio. Srūva tol, kol išgaruoja.

Guoskis mintimi, kad žmoniškumas giminiuojasi su idioto sąvoka. Prisimink jaunystėje skaitytą Dostojevskio romaną *Idiotas*. Juk tada mylėjai tą nuostabiai keistą geraširdį herojų Princą Myškiną. Jis spinduliavo idealų šviesa. Tyras, naivus, vaikiškas, sergąs nuomariu. Jo mąstysena ir elgsena, su ardančia jėga, brovėsi į tamsią, niūrią, chaotišką Rusijos tikrovę. Jo vizija — sukurti dangų žemėje — turėjo žlugti. Myškinas liko nesuprastas, pajuoktas, pagaliau įveltas į brutalaus Rogožino žudikišką veiksmą. Vis tiek tau tąsyk Myškinas buvo žmogus su išganytojiškomis savybėmis: meile, gailesčiu, rūpesčiu, gerumu...

* * *

Šią vasarą pasiskolinęs perskaičiau Ričardo Gavelio romaną *Vilniaus pokeris*. Ne mano nosiai analizuoti moderniu atvirumu verdantį tekstą. Lietuvių dorovingumui neįprastos bjaurasties čia yra su kaupu. Autorius nuplėšia uždangą ir rodyte rodo niūrią, gašlią, alkoholiu dvokiančią, brutalią, net nusikaltėlišką gyvenimo pusę. Atseit skaitykite, sesės ir broliai, štai jūsų Vilnius, štai lietuviai vyrai, savotiški genijai, menininkai, mąstytojai cinikai. Štai patrauklios moterys, kurių centre šėlsta seksbomba Lolita Banytė-Žilienė. Jos geisdami, vyrai suserga erotine neuroze. Pagrindinis herojus, vyriškumo galiomis pražokąs kitus, yra baisiai nelaimingas, nors ir nuolat lepinamas jam pasiaukojančių gražuolių.

Į šį veikalą žiūrėkime kaip į satyrą — sovietinės sistemos ir į ją įveltų charakterių triuškinančią kritiką. Jei čia ko per daug, tai, manyčiau, — piktos rimties bei plūdimosi. Susidaro vienpusis vaizdas. Nėra charakterio, kurį skaitytojas pamiltų, gailėtųsi *Vilniaus pokeryje* niekas neliūdi.

Antroje romano dalyje „Martraštyje" savo išpažintį, prisodrintą intymių detalių, išsako sociologas Martynas Poška. Jo disertacija — siekti mokyti vaikus savarankiškai mąstyti — buvo atmesta partijos bonzų. Nusivylęs retoriškai širsta ant savęs: „Aš buvau vien Idiotų Idiotas [...] buvau kosminis degeneratas, debilas kvadratu, dieviškasis degeneratas".

* * *

Šitokia savigrauža arba saviplaka būdinga ne tik šiuolaikinei Lietuvos prozai, bet ir iš ten ištrūkusiems. Gyvenimas jų neglosto. Vyrų ir moterų santykiai labai jau nepastovūs, slidūs, pilni nepasitikėjimo, priekaištų, kerštingumo. Kompromisas beveik neegzistuoja. Viskas statoma ant ribos. Pakanka kritiško žodelio ar užgaidų nepatenkinimo, tuoj į darbą paleidžiamas derglus žodynas.

Ne sykį girdėjau, kaip moteris su aukštuoju išsilavinimu (iš Lietuvos čia įstrigusi, sunkokai dirbanti, pavyzdinga motina) dėl kokio nesklandumo koneveikia savo vaiką, vadina idiotu, debilu, glušu, žiopla... Jos keiksmų paletė yra tikrai spalvinga, nevengianti slaviškų priemaišų. O tas tylus vaikas mokykloje išsiskiria ypatingais gabumais ir paklusnumu. Yra pirmas mokinys. Suprantama, motina tuo didžiuojasi, bet — ad absurdum — visa tai sudergia pykčio akimirkomis. Įprotis!? Nervai!?

Gerai, kad tik žodžiais, o ne kumščiais. Parafrazuojant Sigmund Freud, žmogus, kuris savo priešininkui atsikirto ne ginklu ar kumščiu, o įžeidžiančiu žodžiu, buvo civilizacijos pradininkas.

Visa bėda, vaikas nėra priešas. Tad ir civilizuotumas jį glušu apšaukiančio žmogaus yra didžiai abejotinas.

Pranas Visvydas

Dailininkės Magdalenos Birutės Stankūnienės monografija

ALGIMANTAS KEZYS

MAGDALENA BIRUTĖ STANKŪNAITĖ-STANKŪNIENĖ. Tapyba, grafika, mozaika, piešiniai. Vilnius: Vaga, 1991. Redaktorė — Irena Krivickienė, dailininkas — Vilius Ambrazevičius, meninė redaktorė — Eugenija Juzėnienė, korektorė — Aušra Stanaitytė. Spausdino „Spindulio" spaustuvė Kaune. Tiražas — 4,000 egzempliorių. Įvadinis straipsnis (pp. 9-16) — Danutės Čiplytės. Po to, albumo puslapiai nenumeruoti. Kietais viršeliais, didelio formato. 84 spalvotos kūrinių reprodukcijos. Kaina — 12 rublių.

Kartą teko nugirsti vieną dailininką kalbant: „Kol nesi surengęs savo individualios parodos, tol tu joks dailininkas". Tad — kuo daugiau parodų, tuo didesnis dailininkas. O kai po daugelio darbo metų išleidžiama jo kūrinių monografija, jis jau pasiekęs tam tikrą savo kūrybos zenitą.

Tokį zenitą yra pasiekusi Čikagoje gyvenanti dailininkė Magdalena Birutė Stankūnaitė-Stankūnienė, kurios kūrybos albumą pernai išleido vilniškė „Vaga". Visos 84 darbų reprodukcijos puslapinio dydžio, spalvotos. Įžangą parašė Danutė Čiplytė, apžvelgdama Stankūnienės kūrybą išsamiai ir taikliai.

Knyga pateikia Stankūnienės tapybos, grafikos, vitražinės mozaikos ir piešinių pavyzdžius. Darbų išdėstymas ne chronologinis, o tematinis. Tai nuoseklu, nes Stankūnienė kurdavo net kelis ciklus kartu. Knyga pradedama autorės portretu. Pirmasis skyrius parodo impozantiškuosius gėlių paveikslus ir kitus tapybos darbus (37), po jų eina medžio raižinių pavyzdžiai, daug vietos skiriant „Moterų darbų" ciklui (29). Knygos pabaigoje pateikiami patys ankstyviausieji darbai — piešiniai ir vitražinės mozaikos (17). Nors „Moterų darbų" cikle yra ir tapinių serija, knygoje parodyti tik medžio raižiniai (paspalvinti). Įžangoje Čiplytė išvardija pagrindinius Stankūnienės darbų ciklus. Nepaminėtos yra „Kelionių",, „Vita et mors", ir „Maironio poemos motyvų" serijos.

Ši yra tikslesnė, pačios dailininkės man pateikta, jos serijinių darbų eilė: „Metai" (1968-1969), „Gėlės" (1970-1974, 1989), „Motinos" I, II, III (1976), „Erdvėje" I, II, III, IV, V, VI (1975), „Moterų darbai" (1976-1978), „Mitologinės deivės" (1979-1980, 1987-1988), „Flora" (1981-1985), „Motina Žemė" (1987-1988), „Maironio poemos motyvai" (1987), „Kelionės" (1990-1991), „Vita et mors" (1990).

Apie Stankūnienės gausias parodas Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Kanadoje, Europoje ir Australijoje periodinėje spaudoje yra rašę patys žymieji išeivijos parodų recenzuotojai — Jonas Dainauskas, Alė Rūta, Kazys Bradūnas, Jurgis Jankus, Viktorija Matranga, Mikas Šileikis, Bronys Raila ir kiti. Šioje monografijoje pateikta Danutės Čiplytės analizė yra gerokai platesnė ir išsamesnė. Prie jos reikia ir sustoti, norint geriau dailininkės kūrybą pažinti.

Beieškodama Stankūnienės meno tautiškumo šaknų, Čiplytė pirmiausia atpasakoja dailininkės vaikystės ir jaunystės įspūdžius, patirtus Lietuvos kaime. Iš šių įspūdžių kilo pagrindinės Stankūnienės tapinių ir medžio raižinių serijos: „Moterų darbai" ir „Metų laikai". Čia įkūnyta sodžiaus lietuvių moterų idilė, kuri, anot Čiplytės, ir apsprendžia tautinį Stankūnienės vaizdų charakterį. Vaizdai idealizuoti, kaip galbūt būdinga toli nuo tėvynės dailininkei. Šis tolumas lengvai sužadina „svają ir ilgesį", kurie virsta „regėjimu, vizija". Tai tikslus Stankūnienės nuotaikos apibūdinimas, žinant, kad ji pati apie savo lietuviškąsias ištakas taip kalba. Svaja ir ilgesys nunešė šią dailininkę dar toliau negu josios gimtojo kaimo regėjimai. Autorė nukeliavo į giliosios praeities dunksančius miškus, pas laumes ir burtininkus, kur tik architipinė atmintis gali modernių laikų žmogų nugabenti. Ten ji girdi tarp savęs besišnekučiuojančias, žmogėnais pavirtusias, medžių šakas, kapinynuose pamato pasirodžiusias prie aukurų vaidilutes.

Magdalena Birutė Stankūnienė — Martyno Vidzbelio nuotrauka (1992)

Išvykusi iš savo tėviškės, dailininkė tapo kosmopolite, kurią suviliojo egzotiški svetimų kraštų kiparisai, išdailintos bulvarų kolonos, romėniškų judesių skulptūros. Nagrinėdama Stankūnienės Pietų žemės pusrutulio kraštuose matytus stačiai nežemiškų kontūrų žiedus, knygos įžangos autorė Čiplytė užklausia, ar Lietuvos kaime užaugusi dailininkė nepažers čia savo darželiui įprastos charakteristikos? Taip, taria ji. Tarp egzotiškųjų vardų „Bird of Paradise", „Persian Rose", „Heliconia" ar žydinčio banano žiedo lapų ši tapytoja kažkaip sugeba įsprausti „lietuvišką jauseną, tautiškumą matydama ne tautiniuose motyvuose, o vidiniame išgyvenime." Nė kūrėjas, nė kas kitas negali pabėgti nuo savojo „aš" ir nuo lopšyje susikurtos pasaulėjautos. Stankūnienės egzotiškųjų kraštų žiedai, anot Čiplytės, tai tarsi jau matyta, anksčiau išgyventa būsena, tik dabar vaizduojama naujųjų svajonių pasaulyje.

Einant į šios dailininkės grynai tapybiškuosius labirintus, randame labai turtingą kraštovaizdį. Čiplytei nepritrūksta analitinių terminų, metaforų bei kietos įžvalgos į Stankūnienės meno pakopas, įtakas ir nueitą kelią nuo vystyklų iki išprususio žodyno, jau prašokusio kaimietišką šneką ir pakilusio į tarptautinio žargono sfera. Čiplytei labiausiai prie širdies tos egzotiškosios gėlės. Gėlės, žinoma, — ne globalinės temos: „Žiedai per daugelį amžių taip įvairiai tapyti, jog pasakyti ką nauja yra be galo sunku". Tačiau reikalas ne tas. Dailininkas netapo vis tą patį daiktą, o atskleidžia savo „vieninteli uždarą pasaulį". Todėl ir jo nutapyti — kad ir maži — objektai yra būdingi tik jam. Kaip jo kūrybos rezultatai, jie tampa reikšmingi. Tai ne gėlės, o metaforos, kurios suteikia šiam kukliam sutvėrimui pačios Būties ženklo prasmę (p. 12).

Žvelgdama į teigiamuosius ir neigiamuosius Stankūnienės tapybos elementus, Čiplytė juos randa dailininkės gebėjime (ar nesugebėjime) jungti dualistines žmogaus prigimties apraiškas — emociją ir intelektą, racionaliuosius ir intuityviuosius mąstymo pradus. Tarp neigiamųjų ši autorė pažymi Stankūnienės polinkį dualistinėje žmogaus dvasios santvarkoje vyraujančią rolę atiduoti logiškajam, blaiviajam protavimui. Kai šis pirmauja, jis „slopina dailininkės kūrybinį temperamentą, vedžioja klystkeliais". Bet nepadeda jai ir pasikliovimas vien emocija, kaip, pavyzdžiui, cikle „Mitologinis". Tenka daryti išvadą, kad Čiplytė

(Nukelta į 2 psl.)

Magdalena Birutė Stankūnienė — Bird of Paradise, 1975
Aliejus ant drobės, 112 cm x 86

Magdalena Birutė Stankūnien — Medeina, 1987
Paspalvintas medžio raižinys, 66 cm x 54 cm

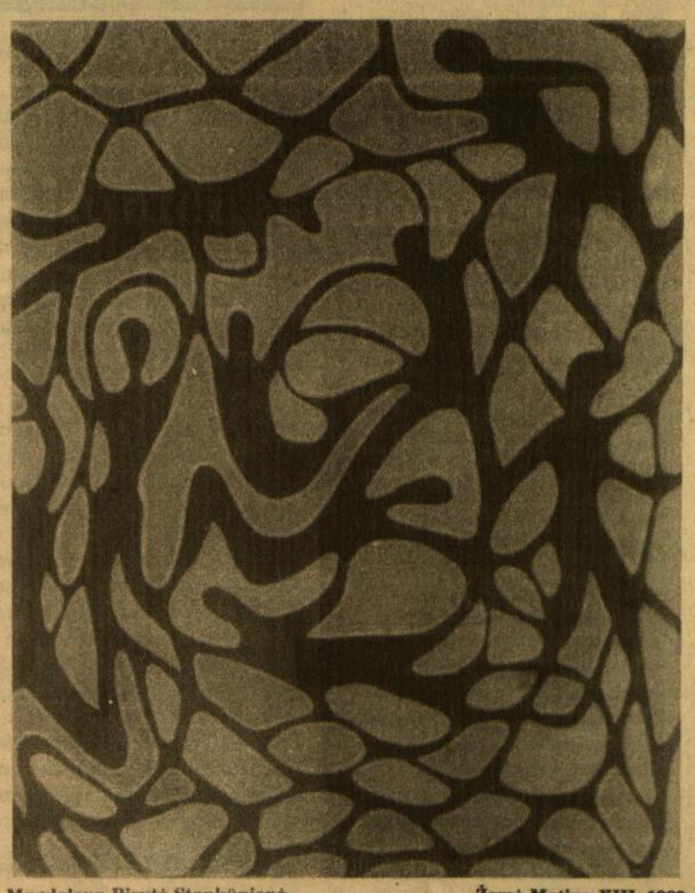

Magdalena Birutė Stankūnienė — Žemė Motina XIII, 1989
Aliejus ant drobės, 127 cm x 101 cm

Magdalenos Stankūnienės monografija

(Atkelta iš 1 psl.)

siūlo Stankūnienei, kaip ir kiekvienam kitam kūrėjui, rinktis pilnutinį, o ne dalinį savo kūrybiškųjų galių vartojimą, t.y. sugebėti harmoningai jungti ir akląjį emocinį, ir logiškąjį analitinį, ir visus kitus dvasingos būtybės ypatumus, kuriant savo dvasinio atspindžio išraišką mene. Paprastesniam žiūrovui būtų buvę įdomu sužinoti, kurie būtent Stankūnienės gėlių atvaizdai, Čiplytės nuomone, yra labiau analitiški, kurie intuityvūs, ir kuriuose šie abu pradai harmoningiausiai susijungia.

Remdamasi teisingu Stankūnienės požiūriu į idėjinį paveikslų turinį, Čiplytė tvirtina, kad savo darbuose ši dailininkė „nesistengia nei kam įtikti, nei ko įtikinti, tik mėgina perteikti savo dvasinę būseną, tarsi tiesdama nematomą tiltą į kito žmogaus sielą". Todėl dailininkei galima šalia kūrinių, sugestijuojančių amžinumą, tylą ir kitas aukštąsias vertybes, padėti ir mažiau įtaigius, tik išoriškai gražius. Ši dailininkės paklaida pateisinama tuo, kad ji laiko kompoziciją viena svarbiausių jos išraiškos priemonių, tarsi kompozicijos vardan būtų galima palikti nuošaly dvasingumą bei kitas meninio kūrinio brangenybes.

Kūriniai „Chonthus dampieri", „Blooming Banana", „Persian Rose", „Bird of Paradise", „White Orchid" ir „Heliconia" Čiplytės pavadinti „stiprūs ir efektingi". Jie komponuoti, „ieškant simetrinės pusiausvyros, akcentuojant statiką, žiūrėjimo tašką iš apačios." Jie sudaro „stabilią vertikalių ir horizontalių sankirtą", ir tai turėtų „įteisinti pastovumą, didingumą", o iš tikrųjų, taria straipsnio autorė, „tik prilaiko, užmaskuoja tą energiją, veržlų kilimą" ir tuo „stiprina paveikslo įtampą".

Stankūnienės gėlių paveikslų kompozicines plokštumas Čiplytė supranta kaip gyvybe alsuojančius elementus. Neįgudus akis jų nepastebėtų arba ne taip juos suprastų, nes lygus, šaltas, be jokių spalvinių, toninių ar faktūrinių gradacijų fonas galėtų atrodyti kaip „tabula rasa", ant kurio dar tik bus kas nors parašyta. Stankūnienės neutralus fonas, kurio vidury nutapytas žiedas, pavirsta „erdve", kai už to žiedo „tarsi grėsmė stūkso tamsus siluetas" (lapas šešėlyje „Heliconia" paveiksle). Šis tamsus lapas savo realia forma „už jo esantį beformį foną paverčia gyva erdve." Atrandama reali gyvybė ten, kur jos iš pirmo žvilgsnio nepamatytum. Ji kyla dėka to tamsaus lapo, kuris savo forma ir pozicija sukuria trečios dimensijos iliuziją.

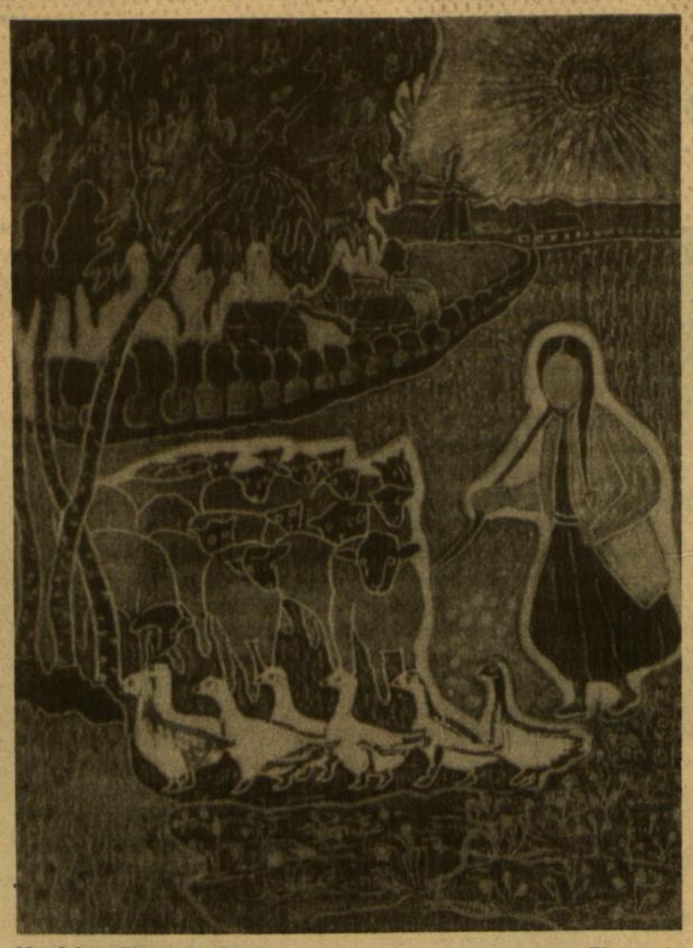

Magdalena Birutė Stankūnienė — Piemenaitė
Paspalvintas medžio raižinys, 66 cm x 56 cm

Magdalena Birutė Stankūnienė — Verpimas
Paspalvintas medžio raižinys, 66 cm x 51 cm

Žiedų grožyje Čiplytė įžiūri aibę metaforų. Konkrečių ir abstrakčių formų susipynimas atstovauja žemiškumui ir amžinybei. „Bird of Paradise" žiedų ritmas savo paprastumu bei didingumu ir menine įtaiga prilygsta archetipiniam pasaulio medžio vaizdiniui. „Blooming Banana" žiedlapiai „grimzta, riečiasi, veikiami šalia esančių tamsių, tarsi šalnos pakąstų lapų". Ši naikinančios jėgos priešybe gniuždo ir patį žiedą. „O aplink bežadė erdvė, tyla, slepianti savyje kitimo akimirką, po kurios neišvengiamai ateina nykimas, mirtis, o su ja — ir nauja gyvastis". Gėlės įvaizdis tampa pačios Būties ženklu.

Kaip Stankūnienė su savo gėlių tapiniais rikiuojasi greta tarptautinių įžymybių? Čiplytė pamini dvi pavardes: Salvador Dali ir Georgia O'Keefe. Nors ši autorė nededa lygybės ženklo tarp Stankūnienės ir Dali, tačiau ji atranda, kad tarp Stankūnienės sukurtų lapidariškų pasaulių, „iš kurių gelmių tarsi išsiveržia žiedas, ir atrodo, kad lygiai taip pat jis gali vėl pranykti erdvėje", ir Salvador Dali vizijų apie kelionės Visatos platybėse yra „dvasinių sąsajų". O plastinio metodo gimininguma bei kai kuriais pasaulėjautos bruožais Stankūnienės tapytos gėlės yra, anot Čiplytės, „artimos amerikietės dailininkės Georgia O'Keefe vaizdų pasauliui". Stankūnienei trūksta O'Keefe „iliuziškumo, minkštesnės tapybinės kalbos". Įdomu, kad šio trūkumo šaknis Čiplytė atranda „jos [Stankūnienės] lietuviškos prigimties" diktuojamoje plastinėje šnekoje, kuri, anot autorės, „daug konkretesnė, kietesnė, neturi tos efemeriškos žaismės". Vis dėlto ji pripažįsta, kad rimtis, gyvas ryšys su žeme teikia Stankūnienės darbams tvirtumo ir jėgos. Negalima nesižavėti jos gebėjimu derinti kontrastingas šiltas ir šaltas spalvas, vienatones, lygiai užteptas plokštumas su subtiliai niuansuotomis daugiasluoksnėmis formomis, aiškiomis, skambiomis linijomis (p. 13).

Panašia frazeologija ir turtingais įvaizdžiais Čiplytė analizuoja ir kitus Stankūnienės ciklus, ilgiau sustodama ties „Metų laikais" ir „Moterų darbais". Dėl vietos stokos čia neįmanoma jos komentarų smulkiau atpasakoti. Bet tai, kas čia iki šiol pasakyta apie gėles, tepaskatina skaitytoją Čiplytės įžangą pačiam įdėmiai paskaityti. Kaimynystėje gyvendami su dailininke, mes, čikagiškiai, matėme jos darbus parodose, išsišnekėjome su pačia autore apie jos kūrybinius polėkius bei siekius, o vis dėlto be galo gera dar paskaityti tokias kokybines pastabas, kokias pateikia dailėtyrininkė Danutė Čiplytė. Jos nušviečia šios mums kasdien matomos dailininkės darbų esmę, niuansuota kalba atkreipia dėmesį į tai, ko paprastesnis parodų lankytojas nuoga akim nepastebi. Čiplytės parašyta įžanga Magdalenos Birutės Stankūnienės monografijai padaro šios dailininkės kūrybą suprantamesne, jos tapybos ir medžio raižinių kalbą aiškesne ir tuo pakelia reprodukuojamų darbų ir pačios knygos vertę į pasigėrėjimo vertą objektą.

39-ji Europos Lietuviškųjų studijų savaitė

RAMUNĖ KUBILIŪTĖ

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

„Radio Liberty" Europoje lietuvių skyriaus vedėjas **Kęstutis Girnius** kalbėjo tema: „Lietuvos politinio konsensuso sužlugimo priežastys". Lietuvoje vyrauja nuomonė: „Mano priešo priešas yra mano bičiulis". Yra tautinė visuomenė, kurios tautinė sąmonė pradeda atbusti. Tačiau institucijos nesiderina, valdžioje nėra aiškių pareigų apibrėžimų, nėra, kas derintų deputatų darbotvarkes. Seimas pasidarė mažų politinių kovų laukas, panašiai kaip Lenkijoje. Polemika arčiau širdies negu dialogas — sesijos boikotuojamos. Lietuvoje yra daug uždavinių: reikia rūpintis politika Maskvos atžvilgiu, susitaikyti su praeitim, rūpintis politikos klausimais — prezidento, centro valdžios ir apylinkių ryšiais, Rytų politikos gairėmis. Lietuvos žmonės buvo labai kantrūs ryšium su žemės ūkio reikalais. Kai kurios problemos savo apimtimi gal per sunkios net ekspertams.

Simpoziume apie Lietuvos problemas dalyvavo **Darius Kuolys, Juozas Tumelis, Justas Vincas Paleckis, Kazimieras Motieka.** Moderatorius Kęstutis Girnius iškėlė dalyviams uždavinį — kaip prognozuoti artėjančius rinkimus Lietuvoje? Viena Studijų savaitės dalyvė palygino šį simpoziumą su Lietuvos miniatūra. Studijų dienų dalyviams turbūt panašus vaizdas ir susidarė: Vienas dalyvis tikėjo sociologinių tyrinėjimų duomenimis, kad 29% dešinėje, 29% centre, 15% kairėje, 25% neapsisprendę. Kitas dalyvis netikėjo sociologiniams tyrinėjimams, nes metodika palenkta išgauti vadovo pageidaujamą atsakymą. Koalicijų prognozuoti jis nenorėjo, nes rinkimai yra kaip karas, o kare centro nebūna. Kazimieras Motieka minėjo etikečių klijavimą: atsivertėliai, persivertėliai, perbėgėliai, išsidavėliai, prisimeteliai, prisitaikėliai. Visuomenė prie to pratinama, valdžia geriau kalba, kaip vieną grupuoti prieš kitą, o ne kas būtų geriau Lietuvai. Darius Kuolys teigė, kad nepajėgiama aiškiai apibrėžti definicijos, kad iki šiol Lietuvos rinkėjai neturėjo strateginių programų, iš kurių pasirinkti, kad ruošiamasi psichologinėm grumtynėm... Simpoziumas ir politinės paskaitos sukėlė tam tikrą nerimą dėl Lietuvos politinės ateities.

Ričardo Kabelio paskaita apie kompozitoriaus Ryčio Mažulio kūrybą įvyko paskutinę Studijų savaitės dieną, kai dalyviai jau galvojo apie keliones į namus. Tai buvo skirtingo pobūdžio paskaita, nes buvo pasinaudota garsinėmis priemonėmis ir vaizdajuostėm. Paskaitininkas teigė, jog muzika nėra vienalytė, jog Mažulio muzikoje yra gausių meditacijų, nėra kulminacijų, vyrauja stabili technika ir artumas folklorui.

Tėvynės vakaro ir religinės muzikos koncertą atliko dalyvės, atvykusios iš Jungtinių Amerikos Valstybių. Dalia Mackialienė supynė žodinę programą — patriotinių eilėraščių bei kai kurių juokingesnių — su Tomo Bakučionio muzikine palyda. Laima Stepaitienė giedojo įvairius Europos kompozitorių religinius kūrinius, vargonais palydint Tomui Bakučioniui. Šis, jau dabar daug pasiekęs muzikas iš Lietuvos, tobulina studijas Stuttgart'e. Programos buvo palyginti neilgos ir maloniai nuteikė dalyvius.

Kur vyks 40-oji Studijų savaitė?

Šios savaitės moderatoriams teko pristatyti paskaitininkus ir pravesti diskusijas paskaitų metu. Dr. Kęstučiui Ivinskiui teko „garbė" vadovauti gan karštoms diskusijoms dėl 1993 metų Studijų savaitės vietos — ar ją organizuoti Lietuvoje, ar kitur? Dr. Juozas Norkaitis Savaitės atidarymo metu kalbėjo, kad Studijų savaitės praaugo vienminčių, privataus pobūdžio renginius ir lieka atviru keliu naujiems sumanymams. Darbas dėl laimingos Lietuvos ateities dar nebaigtas, teigė jis. Tėvynės vakaro metu Darius Kuolys priminė, jog šiandien yra vilties, kad Lietuva pajėgs įsijungti į pasaulio bendruomenę. Diskusijose apie Europos Lietuviškųjų studijų savaitės ateities planus kai kurie pareiškė nuomonę, kad ši savaitė išeiviams svarbi. Jos perkėlimas į Lietuvą kažin ar atliks tą patį tikslą. Ar giminių ir dalyvių būriuose nepaskęs, neišseks Studijų savaičių dalyvių artumo ir draugystės ryšiai? Buvo nubalsuota 1993 metais jubiliejinė Studijų savaitę rengti Vokietijoje, ten, kur ji gimė. Rengėjų sunkiau rasti, bet jų tarpe bus Alina Grinienė, Hermanas, Saulius Girnius, kurie ieškos talkininkų. Švietimo ir kultūros ministras Darius Kuolys buvo prikalbintas padėti sukviesti ir koordinuoti paskaitininkų atvykimą iš Lietuvos. Reikšta vilčių suruošti specialių paminėjimų savaitės jubiliejaus proga, bet tuo pačiu pabrėžta, kad Studijų savaitės mokslinis lygis privalo likti rimtas, kaip jį nubrėžė jos pirmtakai: Zenonas Ivinskis, Jonas Grinius... Dalyviai iš įvairių Europos kraštų (įskaitant ir Lietuvą), svečiai iš Šiaurės Amerikos ir kitur kviečiami pasižymėti 1993 metų rugpjūčio mėnesio pirmą savaitę savo kalendoriuose.

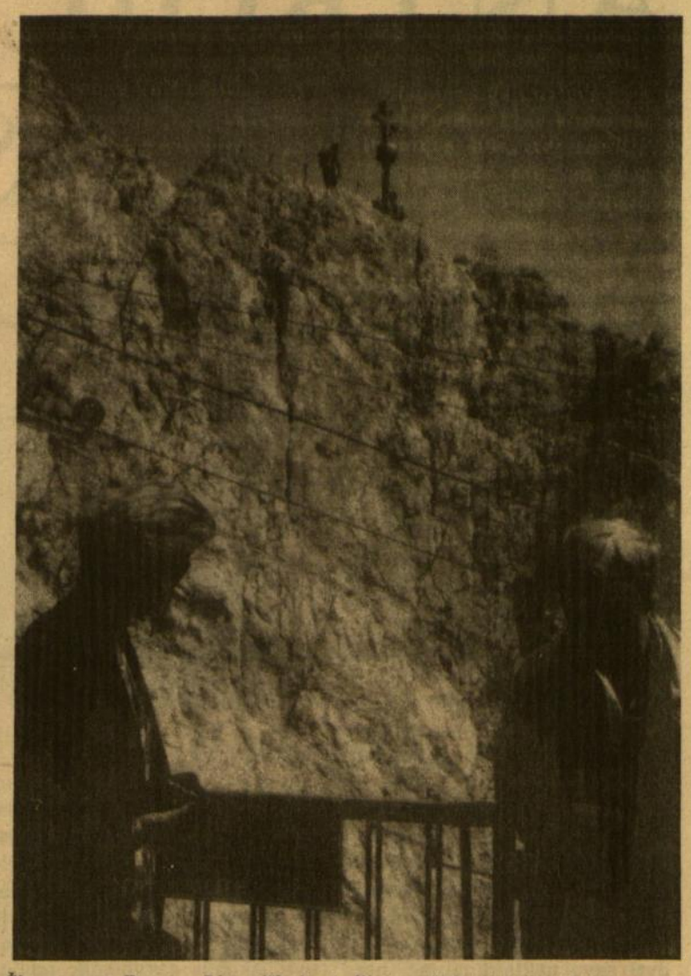

Šios vasaros Europos Lietuviškųjų studijų savaitėje — išvyka į kalnus.
Ramunės Kubiliūtės nuotrauka

Nauji leidiniai

. **METMENYS** — kūryba ir analizė 1992 Nr. 62. Redaguoja Vytautas Kavolis, dailės priežiūra Vytauto O. Virkau, techninė redaktorė Henrieta Vepštienė. Leidžia AM & M Publications nuo 1959 metų, dukart per metus.

Šio numerio bendradarbiai: Artūras Tereškinas, Rimantas Miknys, Emily Dickinson (vertė Tomas Venclova), Algis Mickūnas, Aldona Veščiūnaitė, Jurgis Blekaitis, Kostas Ostrauskas ir kiti. Numeris iliustruotas Žibunto Mikšio, Juliaus Valiūno, Vytauto O. Virkau dailės darbais, turi 192 puslapius. Spausdinamas Mykolo Morkūno spaustuvėje Čikagoje.

. **LITUANUS.** Lithuanian Quarterly Journal of Arts of Sciences. 3 (38), 1992 ruduo, no. 3 (38).

Šio numerio redaktorius — Antanas Klimas su redakciniu kolektyvu. Žurnalas leidžiamas anglų kalba, keturis kartus per metus. Trečiame — rudens — nemeryje kun. J. C. Petrauskas, MIC išsamiai rašo apie Marianapolio kolegiją; William R. Schmalstieg pasidalina prisiminimais apie kalbininką Antaną Salį; ilgesnius straipsnius apie Baltijos šalių laisvės siekius ir tautinio atgimimo kelius pateikia Gary Hartman ir William Urban. Knygų skyriuje recenzuojama naujausia (1991) dr. Marijos Gimbutienės knyga. Numeris iliustruotas gausiais. Onos Dolaskaitės kūriniais.

• **ATEITIS,** Ateitininkų Federacijos leidžiamas, katalikiškos lietuviškos orientacijos dvimėnesinis žurnalas, Nr. 4 (liepa-rugpjūtis). Redaguoja Danutė Bindokienė, techninis redaktorius Jonas Kuprys.

Be įprastiniu žurnalo skyrių (kalbos, veiklos, Lietuvos ateitininkų ir kitų) rašo Jonas Pabedinskas, Indrė Čuplinskaitė, Aldona Kačenauskienė; prozai atstovauja Vytautas Volertas, o poezijai — Leonardas Andriekus ir Antanas Vaičiulaitis.

UNESCO/PEN paskelbė pasaulinį novelės konkursą, kuriame kviečiami dalyvauti visi autoriai, kurių gimtoji kalba nėra anglų (airiai, valai, skotai dalyvauti negali). Novelė turi būti parašyta anglų kalba, *ne išversta.* Ilgis — nedaugiau 1,500 žodžių. Pirmoji premija — 3,000 JAV dolerių, antroji — 2,000 JAV dolerių ir trečioji — 500 JAV dolerių.

Konkurse gali dalyvauti ir ne Tarptautinio PEN klubo nariai. Premijos bus įteiktos „PEN Tarptautinės rašytojų dienos" iškilmėse Londone, Anglijoje, ateinantį pavasarį.

Novelių tekstus prašoma siųsti iki **1992 m. lapkričio 15 d.** šiuo adresu: Jonas Zdanys, 31 Appletree Lane, North Haven, Connecticut 06473.

Magdalena Birutė Stankūnienė — Muzikantai, 1969. Spalvotas stiklas, 51 cm x 66 cm

Kornelijus Platelis

ZONA

Kur ji baigiasi, kur prasideda?
Ant plokščio stogo vėdinimo vamzdžiai ošia
It amžinybė. Desantininkai,
Kaip juos vadina, kariasi
Metaline ferma, laikančia pjuvenų bunkerius
Iki kamino, išvesto
Iš lakavimo cecho, pasiekia viršų
Ir uodžia siaubingą kvapų mišinį,
Kurį ventiliatorius išvemia į apsiniaukusį dangų,
Apkabinę rankom ir kojom
Metalines sijas.
Taip kabo, kol nusikrato
Šiuo pasauliu, ir krenta
Į zoną.

Felčeris keikdamasis
Gipsuoja rankas ir kojas.
Tepa nušašusias lūpas
Ir panoses dvokiančiu tepalu.
Desantininkai, kaip juos vadina,
Po vieną grįžta
Į zoną.

KRAUJO STEBUKLAS

Kaimo kapinės krūpteli, lietui prasidedant,
Pakvimpa beržai ir liepos,
Slepiuosi po skiedriniu stogeliu, atremiu nugarą
Į vėsias koplyčios lentas,
Papilkėjusias nuo lietaus ir saulės.
Čia vėlės naktį susirenka pamaldoms.
Jų šventikas
Nematomą vyną mūsotoje taurėje
Paverčia krauju, panašiu į ilgo lietaus vandenį,
Ir duoda nugerti savo avelėms.

Tai sunkus, raminantis gėrimas,
Kaustantis judesius, traukiantis
Kuo greičiau sugrįžti į savo lovas,
Palikti šią žemę gyviesiems,
Kurie susirenka rytą
Su kastuvėliais, kibirais, gėlių daigais
Tvarkyti baldakimų...

Tąsyk tiktai lietus ošė medžiuose.
Mirusieji kietai miegojo. Nuo kaimo pusės
Atėjo gal penkios mergaitės, beveik dar paauglės,
Atsinešė po butelį pigaus spirituoto vyno,
Susėdo koplyčioje
Kas kur ir pradėjo leisti stiklinę
Ratu, kaip teka saulė. Ilgas lietus šnarėjo
Aplinkui, ir vynas iš lėto
Ėmė virsti krauju: jų balsai stiprėjo,
Jos plūdosi žodžiais, kurių kalboje nebuvo,
Svarstė kaimynų reikalus,
Skundėsi kaime nebesant nė vieno
Rimtesnio berno, nes nuo degtinės
Jiems mašnose sugižo sėkla,
Todėl baisu leistis tokiems daryti vaikus...
Kalbėjo lyg pagyvenusios moterys, jau senokai
Bematančios tik pilkiausią
Tikrovės pusę.

Tuo metu kažkoks dievas sutręšusioj sienoj,
Kur kadaise būta altoriaus, klausėsi
Ir laimino jų nekaltas sielas,
Ir priėmė jų auką, ir suteikė
Joms komuniją
Per obuolių vyną, kuris tada kainavo
Rublį septyniolika.
Ir kai jos išsiskirstė, palikusios
Ant grindų išmėtytus butelius,
Vėlės netrukus pradėjo rinktis į vakarines pamaldas,
Šventiškai, pakiliai nusiteikusios,
Sveikino mane, draugiškai
Plekšnodamos per petį,
Ko anksčiau nedarydavo.

Magdalena Birutė Stankūnienė — Rugsėjo mėnuo Lietuvoje, 1984
Iš serijos „Metų laikai". Aliejus ant drobės, 48" x 40".

GRĮŽIMAS IŠ SMUKLĖS 1914 RUGSĖJO 18

Aklas miestas. Delčios
Pjautuvas virš juodų namų keterų,
Virš Pilies ir Katedros
Nustėrusiu skersgatviu
Kazokų būrys pralekia šuoliais,
Trypdamas mėnesieną,
Silpną it mirštančio šypsena
Ir dingsta už kampo, palikdamas aitrų
Užvarytų arklių kvapą.
Jo vietoje kaizerio Vilhelmo avangardas
Smagiai įžygiuoja su būgnais. Panelės iš POW,
Nespėjusios dorai apsivilkti, išbėga į gatvę
Su astrų puokštėm
Ir puola ant išvaduotojų...

Mes ėjome įbaugintom gatvėm, paryčiais išprašyti
Iš Lifšico smuklės.
Ieškojom nakvynės namų.
Aplinkui slankiojo alkani vaiduokliai,
Ereliškais žvilgsniais matuodami mūsų žemę,
Kuri dar miegojo, po iškankinta pluta
Giliai paslėpusi savo gyvybės s[illegible]us.

Tik į vakarą kažkuriam name,
Atokiau nuo įvykių,
Radom prie žvakės sėdintį Joną Basanavičių,
Apsuptą frigų kareivių,
Jis tylėjo, sučiaupęs lūpas.

Romanas, brangus kiekvienam lietuviui: Dale Brown „Night of the Hawk"

ANTANAS KLIMAS

Dale Brown. NIGHT OF THE HAWK. New York: Donald I. Fine, Inc./G. P. Putnam's Sons, 1992. 462 puslapiai. Kaina — $22.95.

Mes kadaise pasvajodavome, kad gal labiausiai pasaulyje Lietuvą išgarsintų koks nors įdomus ir populiarus romanas, kurio veiksmas arba bent veiksmo dalis vyktų kur nors Lietuvoje. Atrodo, kad tokios svajonės pilnai išsipildė: šiame romane, kuris jau kelinta savaitė yra *The New York Times* ir kitų didesnių dienraščių „bestselerių" sąraše, visas pagrindinis veiksmas vyksta Lietuvoje, Vilniuje! Tarp abiejų viršelių pusių yra labai aiškus Lietuvos žemėlapis, o pačiame tekste (p. 236) yra ir gana aiškus Vilniaus miesto planas. Galima su džiaugsmu paminėti ir tai, kad Lietuva (t.y. Lithuania) romane yra minima 316 kartų, o Vilnius — 119 kartų! (Taip, iš tikrųjų aš pats tai suskaičiavau, gal dar vieną kitą kartą ir praleisdamas...)

Nesinorėtų čia išplepėti šio visais atvejais labai įdomaus romano veiksmo bei intrigos, nes tada gal retai kuris skaitytojų bėgs šio romano pirkti arba bibliotekoje užsisakyti... O šį romaną turėtų perskaityti kiekvienas lietuvis, kuris pakankamai moka angliškai — būtinai turėtų perskaityti. Tokio romano jau vėl gal daugelį metų nesulauksime. Jis netrukus turėtų būti visose viešose bibliotekose, o po kelių mėnesių pasirodys ir jo popieriaus viršelių laida, kuri tada kainuos, manau, apie $5.95.

Bet, kartoju, yra labai svarbu, kad kuo daugiau lietuvių šį romaną paskaitytų ir ką nors autoriui parašytų. Kad ir kelis padėkos žodžius. Autoriaus adreso knygoje nėra, bet jis lengvai pasiekiamas, rašant leidėjo adresu, o tas yra toks: Mr. Dale Brown, c/o G.P. Putnam's Sons, 200 Madison Avenue, New York, N.Y. 10016. Žinoma, reikėtų neužmiršti ir tai: kuo daugiau romano bus išpirkta, tuo ilgiau jis išsilaikys „bestselerių" sąrašuose, tuo daugiau jį pirks viešosios bibliotekos bei knygynai.

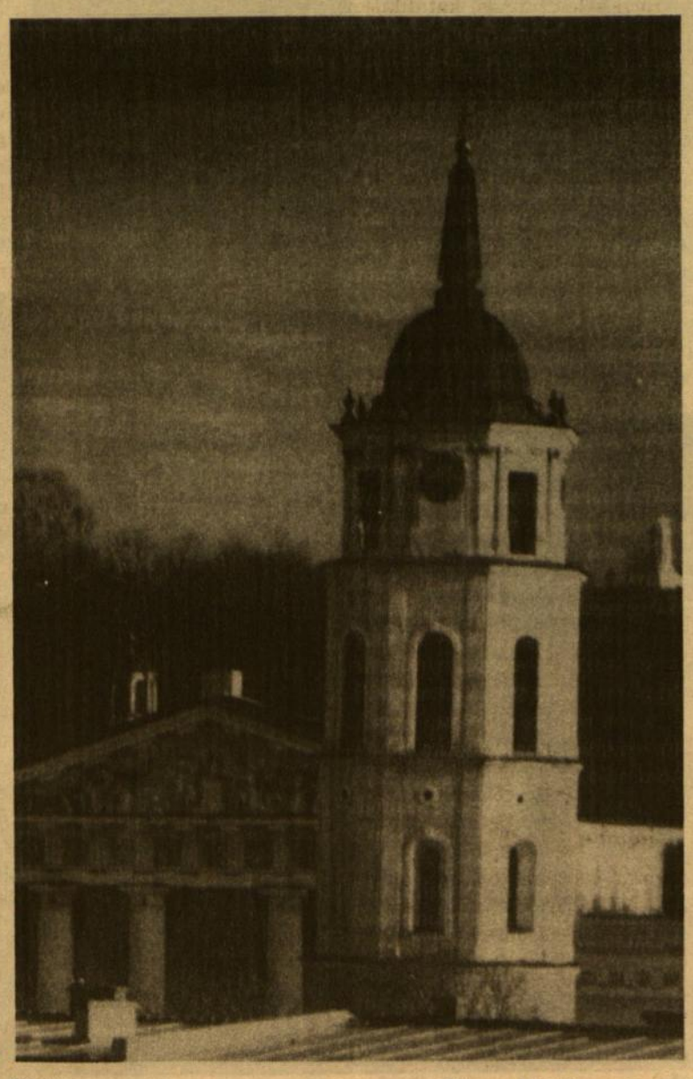

Vilnius — Vytauto Maželio nuotrauka

O kodėl reikėtų autoriui parašyti? Aš esu giliai įsitikinęs, kad joks mūsų pačių „žygis", nei „veikimas", nei kokie mūsų leidiniai anglų kalba nesukėlė tiek geros propagandos Lietuvai ir lietuviams, kaip šis romanas, lietuviškai: *Vanago naktis.* Jį perskaitys milijonai skaitytojų visame anglų kalbą vartojančiame pasaulyje: JAV, Kanadoje, Anglijoje, Australijoje, Pietų Afrikoje, Airijoje, Indijoje, Singapūre ir kitur. Norėdami nenorėdami šie žmonės kartais pasižiūrės ir į Lietuvos žemėlapį, ir į Vilniaus miesto planą. Knygą jau dabar skolinasi tūkstančiai „bestselerių" (labiausiai perkamų knygų) aistruolių. Vėliau šis romanas gal bus išverstas į kitas kalbas, gal dar ir filmą pagal jį pagamins...

Svarbiausia, mano nuomone, yra tai, kad šiame romane Lietuva ir lietuviai pavaizduoti kaip normali valstybė, normali tauta, kuri trokšta laisvės ir už ją labai narsiai ir gudriai kovoja. Beveik visi lietuviai čia vaizduojami kaip įdomūs žmonės, kaip teigiami ir malonūs charakteriai. Net ir lietuviška ruginė duona — labai skani! Ir pats Vilnius — miestas, kaip reikiant. Žodžiu, skaitai žmogus ir atsidžiaugti negali.

Žinoma, kaip gal ir reikėjo laukti, yra ir šiame romane tokių smulkmenų, kurios bus pastebimos tik lietuvio, nes amerikietis skaitytojas, nemokąs lietuviškai, jų nepastebės. Kitaip sakant, tos smulkmenos amerikiečiui skaitytojui nė kiek nesumenkins ir nesumažins romano įtampos ir įdomumo. Tai liečia daugiausia lietuvių kalbą. Apskritai, kur vartojami lietuvių kalbos žodžiai, lietuvių pavardės, daugeliu atvejų viskas gerai, tik vienur kitur lieka, deja, neaiškių dalykų.

Pradėkime nuo „viršūnių". Lietuvos prezidentas (p. 345 ir kt.) yra vaizduojamas labai palankiai, tik jo vardas, deja, šiek tiek iškreiptas: „President Gintarus Kapocius". Atrodo, kad čia veikė, galima sakyti, tam tikra aliteracija: jeigu galūnė *-us* yra pavardėje (*Kapocius*), tai tas pat *-us* turi būti ir varde: *Gintarus*... Teoriškai *Gintarus* gal ir yra įmanomas, bet tuo tarpu vardas *Gintaras* yra ne kas kita, kaip ir pats daiktavardis „gintaras".

Lyg ir keisčiausios klaidelės yra p. 289, kur rasime kelias lietuvių karininkų pavardes. Atrodo, kad čia autorių kas nors norėjęs apmauti. Autorius čia mini tokius lietuvius karininkus — vyrus: „Major Knasaite, Major Balzaraite, Major Astriene, Lieutenant Dapkiene"... Žinoma, juk Lietuvos kariuomenėje galėjo būti ir moterų, bet iš autoriaus įvardžio (t.y. 'he' — 'jis') vartojimo pasidaro aišku, kad jis turėjo vyrus galvoje... Tarp kitko, aš autoriui jau parašiau, patardamas jam tolimesniame spausdinime pakeisti taip: „Major Knasas, Major Balzaras, Major Astras, Lieutenant Dapkus"... Ar autorius tokių patarimų paklausys, nežinau.

Keistai skamba, kai skaitome (p. 47 ir kt.), kad lietuvis karininkas, kuris JAV žvalgybai perduoda pačią svarbiausią žinią, apie kurią iš tikrųjų sukasi visas romanas, turi tokį slapyvardį: RAGANU (taip ir rašoma — didžiosiomis raidėmis!). Kai p. 47 tas slapyvardis (t.y. RAGANU) paminimas pirmą kartą, tai čia pat paaiškinama, kad RAGANU lietuvių kalboje reiškia „witch". Čia ir vėl — menka smulkmena, bet būtų daug geriau, kad šis įdomus slapyvardis būtų rašomas arba RAGANA, arba RAGANIUS...

Keistokai lietuvį skaitytoją nuteikia, kai p. 76 ir kt. sutinkame lietuvį ūkininką, kurio vardas ir pavardė yra tokie: Mikhaus Egoro Kulikauskas! Iš kur autorius ištraukė tuos „lietuviškus" vardus, kurie neegzistuoja jokioje kalboje, taip ir lieka neaišku.

Dar keisčiau mums skamba, kai p. 440 skaitome, kad vienas lietuvis kareivis taip pavadina Lietuvos kariuomenę: „Uzeiga Lietuvos"... Iš kur čia autorius ištraukė tą *uzeiga* (matyt, turėta galvoje *užeiga...*), dar neaiškiau pasidaro.

Bet iš visų keisčiausia yra tai, kad vienas JAV užaugęs lietuvis taip apibūdina Lake Placid (New York'o valstybėje): „Saulėtumas vandenys" (p. 406). Mes čia nesileisime į įvairius spėliojimus, kodėl taip atsitiko: paliksime tai būsimiems šio romano skaitytojams... Kaip jau minėjau, amerikietis skaitytojas į tai nekreips dėmesio, nes jis yra papratęs matyti kitų kalbų trupinėlius tokiuose romanuose.

Puslapyje 428 rašoma *Kazly Ruda;* turėtų būti, be ženklelių, *Kazlu Ruda,* mūsų Kazlų Rūda.

Labai įdomus, kartu gal ir malonus jausmas, apima skaitytoją, kai daugelio lietuvių pavardės, pasirodo, gerai žinomos... Jau šiek tiek liūdniau lietuvį skaitytoją nuteikia vienas autoriaus

(Nukelta į 4 psl.)

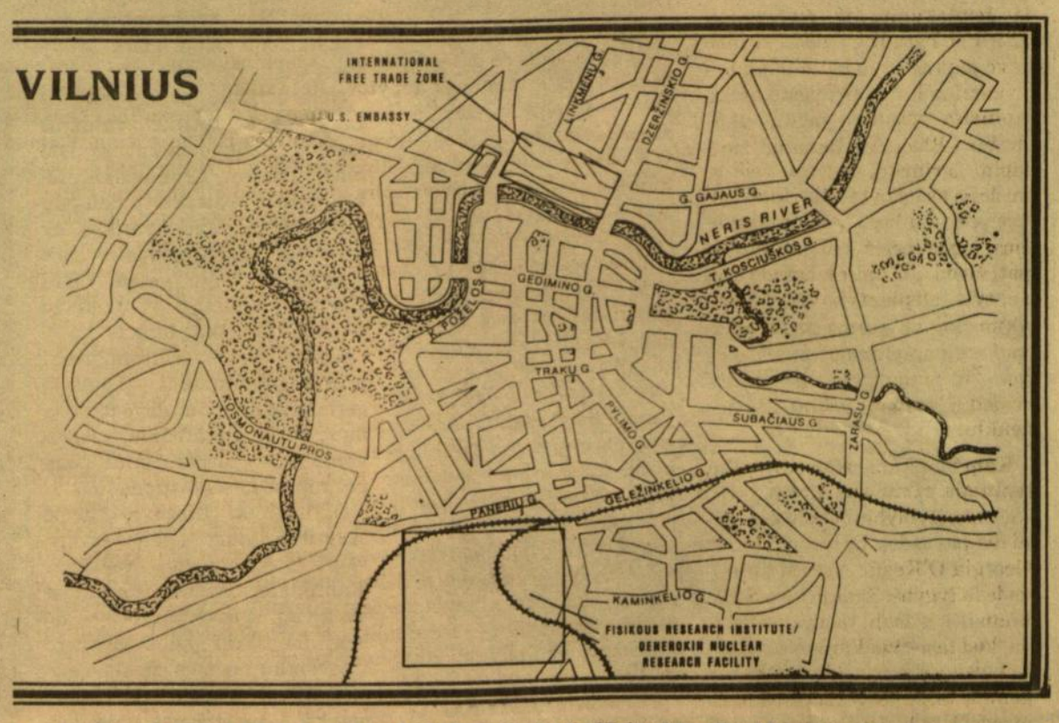

Vilniaus miesto planas, kaip jis parodytas Dale Brown knygoje „Night of the Hawk".

Atgijo Antras kaimas

JUOZAS PRUNSKIS

Čikagiškio Antro kaimo teatro kūrėjui ir vadovui Algirdui Titui Antanaičiui iš Čikagos išsikėlus į Lemontą, šio teatro veikla buvo sustojusi. Tačiau du pirmaujantieji Antro kaimo aktoriai; Eugenijus Butėnas, aukštąjį mokslą baigęs bakalauro laipsniu, fotografijos specialistas, ir pensininkas Romas Stakauskas ryžosi po trejų metų šį teatrą atgaivinti.

Jiems jau šių maetų sausio mėnesį pavyko suorganizuoti šitokią dabartinę teatro sudėtį: jaunas fotografas Tauras Bublys, šios trupės veteranė Vida Gilvydienė, studentas Aidas Palubinskas, ligoninės administratorė Indrė Toliušytė, inžinierius Jonas Variakojis, teatro studentė Alida Vitaitė ir studentas Karolis Žukauskas. Jie jau nuo vasario mėnesio pradėjo ruoštis spektakliams.

Antro kaimo pobūdis toks, kad jo pastatymai reikalauja ypač daug darbo. Kitos trupės pasirenka veikalą ir vaidina, o čia reikia sudaryti, sukurti programą iš trumpų, linksmų, kartais anekdotiškų gabaliukų, pritaikyti muziką protarpiams, taigi visa tai pareikalauja ir daug laiko ir ypatingų pastangų.

Antrakaimiečiams ir šįkart pasisekė Čikagos Playhouse teatre rugsėjo 13 dieną mat[illegible] programa susidėjo iš maž[illegible]ug 40 linksmų vaizdelių. Artistams vyko išvengti vulgarumų ir gašlių nušnekėjimų; gerokai buvo atakuoti komunistai, šyptelėta iš mūsų politinio veikimo ydų, patarkuotos „nublūdijančios" moterys ir vyrai, pabaksnota į nukrypimus šeimų gyvenime. Pasiruošta buvo taip rūpestingai, kad viskas praėjo sklandžiai pirmuose rugsėjo mėnesio spektakliuose (12 ir 13 dieną), o dar bus jų seansai rugsėjo 19 bei 20 ir spalio 3 bei 4 dieną.

Antro kaimo teatro šių metų sezono kolektyvas — detalė iš šiuo metu vykstantiems Antro kaimo spektakliams dailininko Vinco Luko sukurto plakato.

Suminint vieną kitą vaizdelio pavadinimą iš jų vaidybinės mozaikos, čia buvo: Jaunystės draugas, Pokerio vakaras, Tarybiniame kurorte, Imperatorius ir jo imperija, Paskutinis (VLIK'o) seimas, Vakaras lietuvių operoje, Sveikatos patarėjas, Asmenybės susidėvėjimas. Čia buvo žvilgsnių į „tarybinę" praeitį, meilės istorijos, Čikagos kronika ir kitokių.

Organizuojant programą antrakaimiečiams teko rinktis gyvesnes humoristines ištraukas iš Kazio Almeno, Algirdo Titaus Antanaičio, Gintaro Beresnavičiaus, Jurgio Gimberio, George S. Kaufmano, Adolfo Lietuvininko, Romo Stakausko, Edvardo Tuskenio, Jono Variakojo, Karolio Žukausko veikalų, o vienveiksmis paveikslas „Imperatorius ir Jo imperija" — Kosto Ostrausko. Taigi matome, kad kai kuriuos vaizdelius net patys aktoriai sukūrė, o daugelį surankiojo iš platesnės lietuvių humoristinės kūrybos ir viską pasigėrėtinai sklandžiai perteikė. Net gavo kvietimą gastroliuoti New York'o lietuviams.

Čikagoje vaidinimai vyksta Playhouse salėje, 2515 West 69th Street. Prie salės budi sargas policininkas, taigi nebaisu ir vakare vykti automobiliais.

Tenka pasidžiaugti mūsų apsišvietusio jaunimo kultūriniu laimėjimu ir sveikinti jų ryžtą. Jie susilaukė ir talkos: statistės ir butaforininkės buvo Jūratė Jankauskaitė ir Elena Tuskenytė, šviesas ir garsus tvarkė Juozas Ulevičius. Plakatą sukūrė dailininkas Vincas Lukas. Reikia trupę pagirti ir už rūpestingai paruoštą programos leidinėlį. Playhouse teatro salė nėra didelė, čia kai kuriais vakarais susirinko daugiau nei šimtas žiūrovų, kai kuriais — keliasdešimt. Visiems programa buvo gerai matoma ir girdima.

Antras kaimas dar vis eina su šūkiu: „Mes neglostome, o jeigu glostome, tai tik prieš plauką!"

Pokalbis su Jolanta Stanelyte jos koncerto Čikagoje proga

— Jūs Amerikos lietuviams dar mažokai pažįstama. Prašytume keliais sakinukais apie save papasakoti.

— Gimiau Šiauliuose. Muzikos mokytis pradėjau, būdama šešerių metų. Grojau akordeonu. Vėliau, jau septynerių metukų, pradėjau domėtis pianinu ir violončele. Baigusi sustiprintą muzikos kursą vidurinėj mokykloj, įstojau į Aukštesniąją muzikos mokyklą, violončelės ir kompozicijos klasę. Šią mokyklą baigusi, įstojau į Vilniaus muzikos akademiją violončelės studijoms, kur vėliau, vokalo katedrai skatinant, pradėjau studijuoti dainavimą. 1990 metais, studijuodama trečiame kurse, dėstytojos Milkevičiūtės klasėje, dalyvavau tarptautiniame vokalistų konkurse Japonijoje, Tokyo mieste, kur laimėjau konkurso diplomą ir medalį. Tų pačių metų vasarą buvau atrinkta į Renata Scotto vadovaujamus kursus, kurie vyko Anglijoje. 1991 metų balandžio mėnesį buvau pakviesta koncertui-rečitaliui į Italiją, Veronos miestą, kur man buvo pasiūlytos studijos. 1991 metų vasarą dalyvavau JAV, Washington'e, vykstančiame Marian Anderson vardo tarptautiniame vokalistų konkurse, kur pelniau semifinalistės vardą ir The Howard and Geraldine Polinger Foundation premiją.

— Vadinasi, Jūs neatsisakėte italų pasiūlymo?

— Sakyčiau, kada būtų nuodemė atsisakyti tokio pasiūlymo. Pasinaudodama pasiūlymu, studijuoju Nicolini vardo muzikos akademijoje ir labai dėkoju Lietuvių Fondui už teikiamą paramą.

Jolanta Stanelytė

— Prašytume taip pat papasakoti apie Flaviano Labo tarptautinį konkursą, kuriame laimėjote aukščiausią įvertinimą — pirmąją premiją.

— Nežinau, ar Jums yra žinoma, kad Flaviano Labo buvo garsus dainininkas. Prisipažinsiu, kad ir aš apie jį mažai žinojau. Jis buvo labai iškilęs dainininkas — tenoras, dainavęs La Scala ir kituose pasaulinio garso teatruose. Labai gaila, kad praėjusiais metais jis žuvo autokatasrofoje, turėdamas 63 metus. Jo garbei šiemet buvo surengtas tarptautinis konkursas, kuriame ir man teko dalyvauti ir sulaukti aukščiausio įvertinimo. Antrąją premiją gavo Rosaura Longa (Venecuela), o trečiąją — Luca Brodini (Italija).

— Sveikiname ir džiaugiamės Jūsų laimėjimu.

— Ačiū. Man labai džiugu, jog visuose laikraščiuose, o taip pat TV ir radijo laidose nepamirštam pridurti, kad aš esu lietuvaitė. Informacijos šaltiniai mane išgarsino. Laikraščiuose nestigo teigiamų aprašymų. Mano įrašus demonstruoja per televiziją. Gatvėse dažnai užkalbina nepažįstami žmonės, sakydami komplimentus. Man labai smagu. Tačiau man galva neapsvaigo. Žinau, kad priekyje — darbas, darbas, darbas.

— Gal gavote ir pasiūlymų dainuoti koncertuose ar operų pastatymuose?

— Taip. Koncertavau birželio 28 dieną. Turiu ir daugiau pasiūlymų. Taipgi gavau pasiūlymą šių metų gruodžio mėnesį dainuoti Puccini „Tosca" pastatyme. Bandysiu. Labai sunki partija. Niekas nedebiutavo su „Tosca". Tai, aišku, didelis įvertinimas, bet aš turiu pagalvoti ir apie savo balsą. Žiūrėsime.

— Ką išgirsime per Jūsų koncertą rugsėjo 20 dieną Jaunimo centre, Čikagoje?

— Daugiausia dainuosiu operų arijas. Išgirsite ir tas arijas, kurias atlikau Flaviano Labo konkurse. Taipgi klasikų kūrinius. Nepamiršiu ir lietuvių kompozitorių sukurtų dainų.

— Sėkmės ir iki pasimatymo „Margučio" rengiamame Jūsų koncerte, kuris bus rytoj, sekmadienį, rugsėjo 20 dieną, 3 v. p.p., Čikagos Jaunimo centre.

ptr.

„Keramika — 92"

Čiurlionio galerija Čikagoje kviečia aplankyti naujausią šio sezono parodą — „Keramika — 92", vyksiančią nuo rugsėjo 25 iki spalio 4 dienos. Parodos atidarymas bus ateinantį penktadienį, rugsėjo 25 dieną, 7:30 v.v. Žiūrovai turės progą pasidžiaugti naujais ir įdomiais keramikos meno kūriniais, įžvelgti, kaip dailininko aplinka ir gyvenamos sąlygos paveikia jo kūrybą.

Savo darbus parodoje parodys dešimt keramikų. Tik viena iš jų — Neris Pupiūtė-Palūnienė — gimusi JAV, visi kiti — gimę Lietuvoje. Eleonora Marčiulionienė, Marytė Gaižutienė, Henrieta Vepštienė ir Rimas Visgirda — Antrojo pasaulinio karo pabėgėliai, patekę Amerikon. Matome, kaip gyvenimas Amerikoj, daugiau ar mažiau yra paveikęs dailininkus, ir kaip tėviškės ilgesys stipriai pasireiškia jų tematikoj. Rimas Visgirda ypač aštriai panaudoja šiuolaikinių amerikietiškų multifilmų stilių, parodant kasdieninį gyvenimą.

Kiti dailininkai — Kęstutis Musteikis, Tomas Daunoras, Alvydas Pakarklis, Kostas ir Antanas Ulevičiai — irgi gimę Lietuvoj, bet jų požiūris smarkiai skiriasi nuo čionykščių, nes jie visi yra užaugę Lietuvoje okupacijos metu ir to gyvenimo aplinkoje. Tomas Daunoras vienas iš galerijos „Langas" direktorių, lankosi šiuo metu Čikagoje, yra pakviestas dalyvauti besisvečiuojančių dailininkų programoje prestižinėje „Made In The Clay Studio", Philadelphijoje Kęstutis Musteikis jau antrą kartą pakviestas dalyvauti Chicago International New Art Forms parodoj, vykstančioje šiuo metu Navy Pier, Čikagoje.

Nėra kalbos, kad gyvenimas Lietuvoj sovietinės valdžios laikais nebuvo lengvas. Dėl amžinų visko trūkumų, dailininkai dažnai praleisdavo daugiau laiko, ieškodami įrankių ar medžiagų, negu dirbdami savo studijoj — jeigu galėjo tokią įsitaisyti. Partija kontroliavo temas ir išraiškos formas.

Antra vertus, valdžia labai prižiūrėjo dailininkus — ji buvo jų geriausias klientas: davė užsakymus, pirko jų kūrinius, ruošė konkursus, tarptautinius simpoziumus, mokėjo stipendijas.

Dailininkai Lietuvoj turėjo savotišką laimę — galėjo pragyventi iš savo meno. Nedažnas dailininkas šiame krašte pragyvena vien iš savo kūrybos — nebent jis tikrai gabus ar gero „marketing" dėka pasiekia meno pasaulio viršūnę, ar turi laimę patekti į prestižones galerijas. Čia dailininkams dažnai tenka turėti „tikrą darbą", kuris kartais nieko bendro neturi su menu.

Dėl to Lietuvos dailininkų kūriniai dažnai yra tobulesni negu Amerikos — jie turėjo daugiau laiko gilintis į visokias technikas. Be to, yra didesni reikalavimai stojant į meno mokyklas Lietuvoj, ir tie, kurie baigia studijas Lietuvoj, yra gerai techniškai paruošti iš pradžių.

Visi žinom, kad Lietuvos dabartinė padėtis yra labai sunki — senoji struktūra vis spardosi, o nauja — dar nestovi ant kojų. Dabartinis laikotarpis — gal pats kritiškiausias lietuvių meno istorijoj. Tikimės, kad Lietuvoj, kartu su ekonomija, menas ir kultūrinis gyvenimas ne tik išsilaikys, bet ilgainiui ir klestės.

Birutė Šontaitė

Tomas Daunoras prie savo keramikos darbų.

Sigito Platūkio nuotrauka

Tomas Daunoras. Be pavadinimo (keramika)

Sigito Platūkio nuotrauka

Nauji leidiniai

Algirdas Gustaitis
Vytauto K. Jonyno piešinys

. **Algirdas Gustaitis. KUNIGAIKŠČIO RADVILO ŽEMĖLAPIS.** Lietuvos kunigaikščio Radvilo 1613 metų žemėlapio aptarimas. Chicago: Baltica, 1990. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė Čikagoje 1990 metais. Knyga didelio formato, 156 puslapių. Joje yra 47 žemėlapiai ir 88 iliustracijos su kai kuriais atspaudais. Taip pat pridėtas vardynas ir žemėlapių bei brėžinių sąrašas.

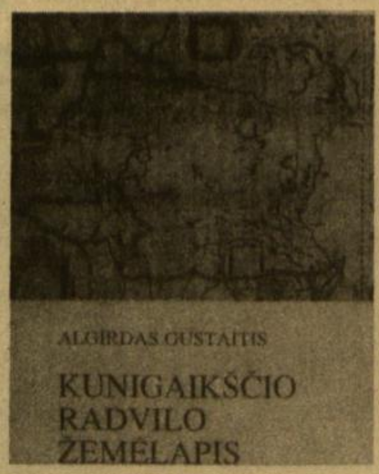

. **Algirdo Gustaičio** knygelės vaikams **ALGIS TRAKYS IR TAKSIUKAS ŠLEIVYS** (Kova su gaidžiu), 1959 metais išleistos *Lietuvių dienų* leidyklos Los Angeles, laida pakartota Lietuvoje. Išleido 1992 metais ALKA Vilniuje.

NIGHT OF THE HAWK

Dale Brown

„Night of the Hawk"

(Atkelta iš 3 psl.)

sakinys p. 77. Jis čia rašo apie vieną lietuvaitę, kuri šiame romane turi gana stambų vaidmenį. Nežiūrint to, kad Dale Brown Lietuvą ir lietuvius vaizduoja palankiai, vis dėlto jis nežino, kad lietuviai nėra slavai... Rašydamas apie šią lietuvaitę, jis taip parašo: „... like most Slavic women..." Labai gaila! Dėl to mes turėtume autoriui parašyti ir maloniu tonu jam paaiškinti, kad nei lietuviai, nei latviai, nei estai nėra slavai, bet baltai: Balts, Baltic people. Atrodo, kad autorius niekad nėra matęs nei *Encyclopedia Lituanica* nei *Lituanus* nei kitų panašių leidinių. Gal jis iš šio per daug skubėjo... Šiaip jau jis, atrodo, Lietuvos istoriją neblogai žino ir moka.

Kai kas gal siūlys šį romaną tuojau išversti į lietuvių kalbą ir išleisti Lietuvoje. Bet tai milžiniškas darbas, ir nežinia, ar autorius bei leidėjai duotų tam leidimą, nes iš to pelno, bent dabar, tikriausiai nebūtų — nei vertėjams, nei autoriui, nei vieniems ir kitiems leidėjams. Gal tada, kai jau bus įvesti tikrai konvertuojami litai. Tarp kitko, autorius mini litus (lithis, p. 71).

Man atrodo, kad aš neišdaviau nė vienos turinio bei veiksmo smulkmenos. Skaitykime šį romaną, *Vanago naktis*, ir džiaukimės. O džiaugdamiesi, ir autoriui parašyti nepamirškime ir nepatingėkime!